

Nowak, Tadeusz M. / Dolecki, Marcin

Sprawozdanie z działalności Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w roku 2008, opracowane zgodnie z Instrukcją w sprawie sporządzania załącznika nr 3 do decyzji Prezesa PAN w sprawie rocznej sprawozdawczości

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 54/2, 189-204

2009

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN W ROKU 2008,
*opracowane zgodnie z Instrukcją
w sprawie sporządzania załącznika nr 3
do decyzji Prezesa PAN w sprawie rocznej sprawozdawczości*

I. 1. SKŁAD KOMITETU W ROKU 2008,
ROZPOCZYNAJĄCYM KADENCJĘ 2007–2010

Członkowie Komitetu w kadencji 2007 – 2010:

- Prof. dr hab. Andrzej ABRAMOWICZ – Instytut Archeologii i Etnologii PAN,
Łódź
- Prof. dr hab. Stanisław Jerzy ALEXANDROWICZ – Uniwersytet im. Mikołaja
Kopernika, Toruń
- Prof. dr hab. Irena BAJEROWA – Uniwersytet Śląski, Katowice
- Prof. dr hab. Kalina Hanna BARTNICKA – Instytut Historii Nauki PAN, War-
szawa
- Prof. dr hab. Andrzej BIELSKI – Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika, Toruń
- Prof. dr hab. Maria Magdalena BLOMBERGOWA – Uniwersytet Łódzki, Łódź
- Prof. dr hab. med. Tadeusz BRZEZIŃSKI – Pomorska Akademia Medyczna
w Szczecinie, em. Tarnowo
- Ks. prof. dr hab. Roman DAROWSKI – Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedago-
giczna „Ignatianum”, Kraków
- Prof. dr hab. Roman DUDA – Uniwersytet Wrocławski, Wrocław
- Prof. dr hab. Julian DYBIEC – Uniwersytet Jagielloński, Kraków
- Doc. dr hab. Jadwiga GARBOWSKA – Muzeum Ziemi, Warszawa
- Dr hab. Wanda GRĘBECKA – prof. Akademia Humanistyczna, Pułtusk
- Ks. prof. dr hab. Ludwik GRZEBIEŃ – Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedago-
giczna „Ignatianum”, Kraków
- Dr Krzysztof JAKUBOWSKI – doc. Muzeum Ziemi PAN, Warszawa
- Inż. Jerzy JASIUK – Muzeum Techniki, Warszawa
- Prof. dr hab. Antoni JODŁOWSKI – Muzeum Żup Krakowskich, Wieliczka
- Dr hab. Krystyna KABZIŃSKA – prof. Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Często-
chowa, em.
- Prof. dr hab. Irena KADULSKA – Uniwersytet Gdański, Gdańsk
- Prof. dr hab. Wiesław KAMIŃSKI – Uniwersytet im. Marii Skłodowskiej-Cu-
rie, Lublin
- Dr Hanna KRAJEWSKA – Archiwum PAN, Warszawa

- Dr hab. Antoni KUCZYŃSKI – prof. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław
Doc. dr hab. Halina LICHOCKA – Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa
czł. koresp. PAN, Prof. dr hab. Janusz LIMON – Akademia Medyczna, Gdańsk
Dr Jerzy LITWIN – Centralne Muzeum Morskie, Gdańsk
Prof. dr hab. Tomasz MAJEWSKI – Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego,
Warszawa
Dr hab. Roman MEISSNER – prof. Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań
Prof. dr hab. Roman MIERZECKI – Uniwersytet Warszawski, Warszawa, em.
Prof. dr hab. Lech MOKRZECKI – Uniwersytet Gdański, Gdańsk
Prof. dr hab. Tadeusz Marian NOWAK – Wojskowy Instytut Historyczny, War-
szawa, em.
Prof. dr hab. Bolesław ORŁOWSKI – Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa
Dr Zofia PAWLIKOWSKA-BROŻEK – Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Kraków
Prof. dr hab. Jerzy PAWŁOWSKI – Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt
PAN, Kraków
Prof. dr hab. Konrad RUDNICKI – Uniwersytet Jagielloński, Kraków
Prof. dr hab. Edward RUŻYŁŁO – Akademia Medyczna, Warszawa, em.
Prof. dr hab. Irena STASIEWICZ-JASIUKOWA – Instytut Historii Nauki PAN,
Warszawa, em.
Prof. dr hab. Bronisław ŚREDNIAWA – Uniwersytet Jagielloński, Kraków
Doc. dr hab. Jarosław WŁODARCZYK – Instytut Historii Nauki PAN, Warsza-
wa
Prof. dr hab. Ryszard Waclaw WOŁOSZYŃSKI – Wyższa Szkoła Pedagogicz-
na w Mysłowicach
Prof. dr hab. Zbigniew WÓJCIK – Prywatna Wyższa Szkoła Ochrony Środowis-
ka, Radom
czł. rzecz. PAN, Prof. dr hab. Andrzej WYCZAŃSKI – Uniwersytet w Bia-
łymstoku
Doc. dr hab. Leszek ZASZTOWT – Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa
Prof. dr hab. Alicja ZEMANEK – Ogród Botaniczny Uniwersytetu Jagielloń-
skiego, Kraków
Członek honorowy: Prof. dr hab. Józef HURWIC – em. Paryż

Wśród 43 członków (w tym 42 członków zwyczajnych i 1 członek honoro-
wy) znajduje się 11 pracowników jednostek Polskiej Akademii Nauk, 27 praco-
wników szkół wyższych i 6 pracowników innych instytucji naukowych.

I. 2. PREZYDIUM KOMITETU

Przewodnicząca Komitetu:

Doc. dr hab. Halina Lichočka – Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa.

Wice-przewodniczący:

Prof. dr hab. Roman Duda – Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.

Dr hab. Roman Meissner – prof. Akademii Medycznej w Poznaniu, Poznań.

Sekretarz:

Prof. dr hab. Tadeusz Marian Nowak – Wojskowy Instytut Historyczny, Warszawa, em.

Członkowie:

Prof. dr hab. Tomasz Majewski – Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa.

Prof. dr hab. Konrad Rudnicki – Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Redaktor Naczelny wydawnictw Komitetu, Honorowa Przewodnicząca:

Prof. dr hab. Irena Stasiewicz-Jasiukowa – Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, em.

II. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNA

II. 1. ZEBRANIA PLENARNE

II.1.1. Posiedzenie plenarne w dniu 18 stycznia 2008 r.

- a. Sekretarz Komitetu, prof. dr hab. Tadeusz Marian Nowak odczytał *Sprawozdanie z działalności Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w 2007 roku.*
- b. Prof. dr hab. Roman Duda poinformował zebranych o międzynarodowej współpracy Komitetu w roku sprawozdawczym i o planowanym XXIII Kongresie Historii Nauki i Techniki w Budapeszcie w 2009 r.
- c. Przewodnicząca Komitetu, doc. dr hab. Halina Lichočka powiadomiła zebranych o utworzeniu strony internetowej Komitetu oraz – występując w zastępstwie nieobecnej na zebraniu prof. dr hab. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej – przedstawiła sprawozdanie prac Komitetu Redakcyjnego „Rozpraw z Dziejów Nauki i Techniki”. Dotyczyło ono: 1. dwóch ksi-

ążek, których wydawanie jest obecnie w toku, a mianowicie książki dr Anny Trojanowskiej pt. *Wiedza o grzybach leczniczych w polskiej literaturze naukowej XIX wieku* i prof. Romana Mierzeckiego pt. *Antoine Laurent Lavoisier – geniusz skojarzeń*, 2. publikacji pracy o etyce lekarskiej, stanowiącej pokłosie Sesji Wyjazdowej Komitetu w 2007 r., 3. książki międzynarodowej o wkładzie nauki i techniki polskiej do dziedzictwa światowego, 4. recenzji pracy mgr Anny Marii Kielak o zielniku Elizy Orzeszkowej.

II.1.2. Posiedzenie plenarne w dniu 21 kwietnia 2008 r.

- a. Przewodnicząca Komitetu, doc. dr hab. Halina Lichočka poinformowała zebranych o dwóch wydarzeniach różnego charakteru. Pierwszą z nich była śmierć dawnego członka i przyjaciela naszego Komitetu, członka zwyczajnego PAN, prof. dr hab. Andrzeja Wyczańskiego. Zebrani uczcili jego pamięć minutą milczenia. Drugim wydarzeniem była wiadomość, że Prezydium PAN w odpowiedzi na jednomyślny wniosek naszego Komitetu, wyrażony przez jego Prezydium, podjęło decyzję o nadaniu długoletniej, zasłużonej jego przewodniczącej, prof. Irenie Stasiewicz-Jasiukowej tytułu Honorowej Przewodniczącej Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. Zebrani powitali tę wiadomość gromkimi oklaskami.
- b. Następnie przedyskutowane zostały trzy grupy zagadnień. W grupie pierwszej kierująca sprawami wydawniczymi Komitetu prof. dr hab. Irena Stasiewicz-Jasiukowa przedstawiła: 1. stan zaawansowania prac nad publikacją ukazującą polski wkład w poszczególne dziedziny nauki światowej, 2. pełne przygotowanie do druku w serii „Rozpraw z Dziejów Nauki i Techniki” książki prof. Romana Mierzeckiego, 3. projekt opublikowania w serii „kresowej” książki Ireny Stasiewicz-Jasiukowej pt. *Stanisław Rojek (1908–1996). Biografia nadzwyczajna niezłomnego kapłana kresowego*. W grupie drugiej przewodnicząca Komitetu, doc. dr hab. Halina Lichočka przedstawiła sprawę wysuniętego przez Prezydium PAN projektu łączenia Komitetów w celu tworzenia zespołów konsultacyjnych. W grupie trzeciej dyskutowanych zagadnień inż. Jerzy Jasiuk przedstawił projekt najbliższej podróży naukowej, która ma objąć w tym roku ziemie powstałego w latach 1936–1939 Centralnego Okręgu Przemysłowego. Przed zamknięciem obrad odbyła się – na życzenie członków Komitetu – uzupełniająca dyskusja na temat publikacji dotyczącej wkładu uczonych polskich do nauki światowej. W dyskusji tej wzięli udział m.in. prof. dr hab. Julian Dybiec i prof. dr hab. Andrzej Bielski.

II.1.3. Posiedzenie plenarne w dniu 29 września 2008 r.

Treść posiedzenia objęła trzy zagadnienia.

- a. Prof. dr hab. Irena Stasiewicz-Jasiukowa zreferowała sprawy wydawnicze Komitetu. Złożyły się na nie: 1. wiadomość o opublikowaniu w wydawanym przez Komitet wspólnie z Towarzystwem Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej cyklu „Wybitni Polacy Ziemi Lidzkiej” książki Ireny Stasiewicz-Jasiukowej pt. *Stanisław Rojek (1908–1996). Biografia nadzwyczajna niezłomnego kapłana kresowego*, Warszawa-Lida 2007 – tekst polski i tłumaczenie na język białoruski, liczne ilustracje i fotokopie materiałów źródłowych, 2. w cyklu „Rozpraw z Dziejów Nauki i Techniki” przewiduje się w najbliższym czasie wydanie dwóch prac: dr Anny Trojanowskiej i prof. Romana Mierzeckiego, 3. Następna wiadomość dotyczyła zaawansowania prac nad dwujęzyczną, polską i angielską wersją dzieła zbiorowego pt. *Wkład osiągnięć polskiej nauki i techniki do światowego dziedzictwa (XIII–XX wiek)*. Rozdziały prof. Romana Dudy (matematyka) i prof. Jarosława Włodarczyka (astrologia) zostały już napisane. W najbliższym czasie należy się spodziewać tekstów rozdziałów prof. Tadeusza Mariana Nowaka (technika wojskowa i kartografia). Wobec niespodziewanego skomplikowania się sprawy funduszy na tłumaczenie tego dzieła zbiorowego na język angielski i wydania drukiem obu jego wersji, bezcenna okazała się pomoc w tej sprawie zaoferowana Komitetowi przez jego członka ks. prof. dr hab. Romana Darowskiego SJ, występującego w imieniu krakowskiej Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum, posiadającej własne wydawnictwo WAM.
- b. Przewodnicząca Komitetu doc. dr hab. Halina Lichočka przedstawiła sprawozdanie z działalności Prezydium Komitetu w okresie pomiędzy poprzednim i obecnym posiedzeniem plenarnym.
- c. Prof. dr hab. Tadeusz Brzeziński wygłosił referat *O memoriale w sprawie nauczania przedmiotów humanistycznych na wydziałach medycznych*, w którym omówił znaczenie istnienia w nauczaniu przyszłych lekarzy i pielęgniarek – obok przedmiotów ściśle medycznych – również tematyki humanistycznej. Tematyka wzbudziła ożywioną dyskusję, w której wzięli udział – popierający opinie prof. Brzezińskiego – liczni uczestnicy zebrania, m. in. prof. dr hab. Roman Meissner, prof. dr hab. Irena Stasiewicz-Jasiukowa, prof. dr hab. Konrad Rudnicki, prof. dr hab. Roman Mierzecki, prof. dr hab. Wanda Grębecka i dr Hanna Krajewska.

II.1.4. Posiedzenie w dniu 8 grudnia 2008 r.

- a. Przewodnicząca Komitetu, doc. dr hab. Halina Lichocka przedstawiła informację o działalności Prezydium Komitetu w okresie pomiędzy poprzednim i bieżącym posiedzeniem plenarnym.
- b. Prof. dr hab. Irena Stasiewicz-Jasiukowa przedstawiła stan zaawansowania prac wydawniczych Komitetu. W wyniku współpracy z Towarzystwem Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej (Białoruś) w opracowaniu jest dziewiąty już tom cyklu „Wybitni Polacy Ziemi Lidzkiej”, a mianowicie praca dr Jarosława Kurkowskiego o Bernardzie Syruciu (Siruciu). Z tematyką kresową związana jest też publikacja autorska prof. dr hab. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej pt. *Lidzianka. O Marii Stasiewiczowej – mojej Mamie – wspomnienia*. Lida-Warszawa 2008. Obecnie głównym zadaniem Komitetu w zakresie wydawniczym jest przygotowanie do wydania wersji polskiej i wersji angielskiej dzieła zbiorowego pt. *Wkład osiągnięć polskiej nauki i techniki do światowego dziedzictwa*. Merytoryczna realizacja tego zadania jest możliwa dzięki temu, że Komitet grupuje wśród swych członków znawców historii wszystkich uprawianych w Polsce dziedzin nauki i techniki.
- c. Następnie w punkcie obejmującym dyskusję i wolne wnioski dyrektor Instytutu Historii Nauki PAN, doc. dr hab. Leszek Zasztowt przedstawił kwestię możliwości działań, zmierzających do formalnego uznania historii nauki za jedną z dyscyplin naukowych w obrębie dziedziny określonej jako humanistyka. W dyskusji na ten temat udział wzięli: prof. dr hab. Irena Stasiewicz-Jasiukowa, prof. dr hab. Wiesław Kamiński, doc. dr hab. Leszek Zasztowt. W wyniku tej dyskusji postanowiono, że Komitet wystąpi do Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego z odpowiednim wnioskiem w tej sprawie.

II. 2. POSIEDZENIA PREZYDIUM KOMITETU

Zgodnie z przyjętym w Komitecie zwyczajem, formalne posiedzenia Prezydium nie były zwoływane, natomiast we wszystkich sprawach bieżących członkowie konsultowali się drogą korespondencyjną lub telefonicznie. Ten sprawdzony już w latach ubiegłych sposób funkcjonowania był kontynuowany także w 2008 r., zapewniając dużą mobilność działań i pozwalając szybko reagować, gdy wymaga tego sytuacja.

Prezydium opracowało i przekazało władzom Polskiej Akademii Nauk swoje stanowisko w następujących sprawach:

- a) opinia dotycząca projektu ustawy o Polskiej Akademii Nauk;

- b) opinia o propozycji powołania interdyscyplinarnych zespołów eksperckich PAN;
- c) petycja w sprawie utrzymania w niezmienionej lokalizacji wystawy jubileuszowej, zorganizowanej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli, poświęconej historii Centralnego Okręgu Przemysłowego oraz przekształcenia tej ekspozycji w wystawę stałą. Stanowisko Prezydium zostało przekazane władzom państwowym i samorządowym województwa podkarpackiego.

II.3. POSIEDZENIA KOMISJI, SEKCJI, ZESPOŁÓW

Członkowie **Komisji Historii Nauk Społecznych** spotykali się na czterech posiedzeniach o charakterze naukowo-organizacyjnym, w marcu, czerwcu, we wrześniu i w grudniu 2008 r. Przedmiotem spotkań były sprawy edytorsko-wydawnicze (przepracowanie dwóch książek – jedna pozostaje w opracowaniu) i sprawy organizacyjne, związane z przygotowaniem dwóch konferencji.

W skład **Komisji Historii Nauk Medycznych** wchodzi wszyscy kierownicy zakładów oraz wykładowcy historii nauk medycznych na uczelniach medycznych za wyjątkiem Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. W roku sprawozdawczym Komisja zbierała się dwukrotnie: w kwietniu oraz w grudniu. Na pierwszym posiedzeniu członkowie Komisji przedstawili sytuację dydaktyki historii nauk medycznych w reprezentowanych przez nich uczelniach. Tematyka drugiego posiedzenia dotyczyła stanu i kierunków badań w poszczególnych zakładach, ponadto dyskutowany był projekt nowego podręcznika historii farmacji, zaproponowany przez dr hab. Anitę Magowską.

Konferencje zorganizowane przez **Komisję Badań nad Historią Syberii** odbywały się w Warszawie, w Pałacu Staszica:

- 25 lutego 2008 r. Tematyka posiedzenia dotyczyła działalności badawczej Józefa Kalinowskiego oraz Bronisława Grąbczewskiego. Wygłoszono 2 referaty.
- 14 kwietnia 2008 r. Posiedzenie dedykowane prof. dr hab. Wiktorii Śliwowskiej. Wygłoszono 3 wystąpienia.
- 16 czerwca 2008 r. Tematyka posiedzenia dotyczyła badań twórczości Bronisława Piłsudskiego oraz kwestii pobytu intelektualistów białoruskich z obywatelstwem polskim w obozach i więzieniach stalinowskich. Wygłoszono 2 referaty oraz komunikat.
- 20 października 2008 r. Podczas zebrania przedstawiony został stan badań historycznych w Buriacji, działalność Leona Barszczewskiego w Mandżurii oraz zarys dziejów losach rodziny Barszczewskich w Rosji. Wygłoszono 3 referaty.

- 15 grudnia 2008 r. Główna tematyka posiedzenia dotyczyła życia oraz działalności Edwarda Piekarskiego. Wygłoszono 4 referaty oraz komunikat.

II. 4. STRUKTURA KOMITETU

Struktura Komitetu nie uległa zmianie w 2008 r.

III. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

III.1.1. Konferencje i działalność upowszechnieniowa

III. 1.1.1. Konferencje naukowe organizowane lub współorganizowane przez Komitet

- a. Zebranie naukowe w dniu 28 stycznia 2008 r. poświęcone było pamięci członka naszego Komitetu, prof. dr hab. Gabriela Brzęka (1908–2002) z okazji opublikowania przez Polską Akademię Umiejętności jego dzieła *Historia zoologii w Polsce do 1939 r.* W przebiegu zebrania wygłoszone zostały dwa referaty: prof. dr hab. Tomasza Majewskiego o życiu i działalności prof. Brzęka i prof. dr hab. Jerzego Pawłowskiego o niełatwym procesie przygotowywania powstającego przez dłuższy czas w różnych warunkach wspomnianego wyżej tekstu. W dyskusji nad obu referatami wzięli udział obok członków Komitetu również zaproszeni goście, a wśród nich (korespondencyjnie) członkowie rodziny i uczniowie prof. Brzęka
- b. Zebranie naukowe w dniu 21 kwietnia 2008 r. objęło referat na temat: *Wkład osiągnięć polskich matematyków do światowego dziedzictwa*, który wygłosił prof. dr hab. Roman Duda, omawiając ważniejsze osiągnięcia matematyków polskich i podkreślając te z nich, które przyczyniły się do powstania lub rozwoju decydujących kierunków nauk matematycznych. Dyskusja, która wywiązała się na temat tego referatu, dotyczyła dwóch aspektów: spraw związanych z działalnością polskich matematyków czasów najnowszych i metod przedstawiania osiągnięć polskich uczonych, trafiających do świadomości cudzoziemców.
- c. Zebranie naukowe w dniu 29 września 2008 r. poświęcone było historii astronomii. Prof. dr hab. Jarosław Włodarczyk z Instytutu Historii Nauki PAN wygłosił referat na temat: *Wkład osiągnięć polskich astronomów do światowego dziedzictwa*. Zakres chronologiczny referatu objął czasy od przełomu XIII na XIV w. do początków XX w. Wiele uwagi poświę-

cił prof. Włodarczyk Kopernikowi i jego następcom oraz Heweliuszowi. Referat – związany, podobnie jak poprzedni, z planowanym wydaniem dzieła o polskim wkładzie do światowej skarbnicy – wywołał wielostronną dyskusję.

- d. Zebranie naukowe w dniu 8 grudnia 2008 r. poświęcone było wybranym zagadnieniom nauk medycznych. Prof. dr hab. med. Tadeusz Brzeziński (Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie) wygłosił referat pt. *Z Armią Andersa z ZSRR ku Polsce. Problemy medyczne Armii Polskiej w ZSRR*, a prof. dr hab. Roman Meissner omówił wydaną ostatnio książkę prof. Brzezińskiego pt. *Służba zdrowia Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie 1939–1946. Z Armią Andersa z ZSRR ku Polsce*, wydaną we Wrocławiu w 2008 r. W dyskusji, która wywiązała się po referacie, poruszono wiele istotnych kwestii związanych z losami Polaków – lekarzy i osób korzystających z ich pomocy – podczas II wojny światowej.
- e. XVIII Naukowa Sesja Wyjazdowa Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN odbyła się w dniach 17–19 czerwca 2008 r. Znaczny udział w przygotowaniu XVIII Naukowej Sesji Wyjazdowej Komitetu miała Komisja Historii Techniki.

Podstawowa tematyka Sesji dotyczyła historii powstania i rozwoju Centralnego Okręgu Przemysłowego, w związku z czym podróż obejmowała przede wszystkim okolice Stalowej Woli. Tradycyjnie, podczas podróży autokarem wygłaszane były komunikaty, głównie o charakterze naukowym. Pierwszego dnia sesji inż. Jerzy Jasiuk przedstawił referat poświęcony dziejom COP-u, utworzonego m. in. w celu zlokalizowania zakładów przemysłowych o strategicznym znaczeniu w terenie innym niż przygraniczny Śląsk. Referat ten wywołał ożywioną dyskusję.

Następnego dnia uczestnicy Sesji obejrzeli wystawę poświęconą historii *COP dla przyszłości*, urządzonej w hali należącej do Zespołu Szkół nr 1 w Stalowej Woli, gdzie m. in. oglądali interesujący, przedwojenny film o budowie COP-u. Zwiedzili także Muzeum Regionalne w Stalowej Woli. W dniu tym prof. dr hab. Roman Meissner wygłosił wieczorem referat pt. *Życie i dzieło Ludwika Gąsiorowskiego – kandydata na Katedrę Historii Medycyny w Warszawie (w dwusetną rocznicę śmierci)*. W dyskusji nad tym referatem poruszano przede wszystkim sprawę obecnej potrzeby nauczania historii nauki. Podczas dyskusji została również podjęta kwestia wystąpienia przez Prezydium Komitetu z oficjalnym pismem do lokalnych władz Stalowej Woli oraz parlamentarzystów z tego okręgu w sprawie przekształcenia wystawy *COP dla przyszłości* w ekspozycję stałą. Atrakcją tego wieczoru był także przedstawiony przez mgr Dariusza Kozłowskiego pokaz zdjęć z jego podróży

do Etiopii oraz komentarz dr Marcina Doleckiego dotyczący historii tego kraju.

W trzecim dniu sesji uczestnicy zwiedzili Muzeum Archeologiczne w Krzemionkach Opatowskich oraz Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach (Ekomuzeum im. Jana Pazdura) oraz wysłuchali informacji inż. Jasiuka o metodach wydobywania krzemienia pasiastego, prof. Mierzeckiego o życiu i działalności Jędrzeja Śniadeckiego i prof. Stasiewicz-Jasiukowej o autobiografii Wojciecha Świątosławskiego. W drodze powrotnej do Warszawy dyskutowano o zorganizowaniu w przyszłym roku sesji naukowej w Ciechanowcu; prof. Pawłowski opowiedział o swoim pobycie na Korsyce, zaś prof. Blombergowa odczytała projekt wystąpienia Komitetu w sprawie utrzymania ekspozycji *COP dla przyszłości* jako wystawy stałej.

III.1.1.2. Konferencje naukowe organizowane i współorganizowane przez Komisje Naukowe Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN

- a. Komisja Historii Nauk Społecznych, Wydział Filologiczno-Historyczny Uniwersytetu Gdańskiego oraz Muzeum Regionalne w Krokowej zorganizowały 8 lipca 2008 r. na zamku w Krokowej wspólną konferencję *Między przeszłością a nowymi mediami. Z problemów historii, kultury i edukacji regionalnej*. Wygłoszonych zostało 9 referatów.
- b. Komisja Nauk Społecznych była również współorganizatorem (wraz z Biblioteką Uniwersytetu Gdańskiego, Narodowym Bankiem Polskim, Katedrą Kulturoznawstwa Uniwersytetu Gdańskiego oraz Kancelarią Adwokacką Tomasz Kopiczyński) *Symposium Herbertowskiego*, które odbyło się 27 października 2008 r. w Bibliotece głównej UG. Wygłoszonych zostało 5 referatów.
- c. W konferencji *Polacy w nauce, cywilizacji i gospodarce świata*, zorganizowanej w Domu Polonii w Pułtusk w dniach 19–21 listopada 2008 r. przez Instytut Historii Nauki we współpracy ze stowarzyszeniem „Wspólnota Polska” brali aktywny udział zarówno członkowie Komitetu, jak i poszczególnych Komisji. I tak, członkowie Komisji Badań nad Historią Syberii mieli wielki udział w wypracowaniu koncepcji tej konferencji, a także wygłosili podczas jej trwania łącznie 7 referatów, zaś członkowie Komisji Nauk Przyrodniczych – 2 referaty. Referat wygłosił także wice-przewodniczący Komitetu prof. Roman Duda, który również prowadził jedną z sesji.
- d. Członkowie Komisji Badań nad Historią Syberii opracowali koncepcję konferencji poświęconej działalności Waława Sieroszewskiego, zorganizowanej przy udziale „Wspólnoty Polskiej” w dniach 3–5 grudnia 2008 r. w Pułtusk i wygłosili na niej łącznie 6 referatów. W konferencji

brali również udział badacze z Federacji Rosyjskiej i Wielkiej Brytanii. Języki konferencji: polski i rosyjski.

III. 1.2. Inicjatywy Komitetu w działalności upowszechniającej i promującej naukę

- a. Ważną inicjatywą Komitetu w zakresie działalności upowszechniającej i promującej naukę jest rozpoczęta w 2007 r. Praca zespołowa nad kolejnym tomem serii „Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki” na temat: *Wkład osiągnięć polskiej nauki i techniki do światowego dziedzictwa (XIII–XX wiek)*. Książka przeznaczona będzie głównie dla czytelników zagranicznych, toteż ukaże się w języku angielskim. Planowane jest również wydanie wersji polskojęzycznej, która będzie mogła służyć wykładowcom i studentom jako podręcznik historii i techniki.
- b. Prof. dr hab. Wanda Grębecka (członek Komisji Nauk Przyrodniczych) wygłosiła na warszawskim Festiwalu Nauki referat na temat różnic między szatą roślinną zachodniej i wschodniej części Europy.
- c. Prof. dr hab. Irena Kadulska, jako członek Komisji Nauk Społecznych, prowadziła w listopadzie 2008 r. spotkanie popularyzatorskie w Bibliotece Miejskiej w Pasłęku *Droga teatru średniowiecznego – spod dachu świątyni na rynek miejski*.
- d. Prof. dr hab. Marek Adamiec prowadził pod patronatem Komisji Historii Nauk Społecznych w 2008 r. roczny cykl zajęć popularyzatorskich *Lekcje teatralne* w Teatr off de Bicz – Sopot;
- e. Członkowie Komisji Historii Techniki biorą aktywny udział w popularyzacji zagadnień techniki, przede wszystkim polskiej myśli technicznej, publikując prace na łamach „Przeglądu Technicznego”.

III.1.3. Inicjatywa Komitetu w sprawie organizacji nauczania przedmiotów humanistycznych na uczelniach medycznych

Członkowie Komisji Historii Nauk Medycznych pod przewodnictwem prof. dr hab. Tadeusza Brzezińskiego na posiedzeniu 22 kwietnia 2008 r. opracowali wspólny memoriał *Stanowisko wykładowców historii nauk medycznych w sprawie nauczania przedmiotów humanistycznych na wydziałach uczelni medycznych*, dotyczący niepokojącego zjawiska ograniczania liczby godzin nauczania przedmiotów humanistycznych, w tym historii nauk medycznych na uczelniach medycznych. W tekście tym podkreślone zostało szczególne znaczenie wiedzy humanistycznej dla odpowiedniego wykształcenia oraz kształtowania postaw przyszłych pracowników służby zdrowia. Apel został skierowany do

rektorów oraz rektorów-elektów uczelni medycznych, przewodniczącego Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego oraz ministrów: Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a także Zdrowia.

III. 2. DZIAŁALNOŚĆ EKSPERCKA, OPINIE I KONSULTACJE

III.2.1. Ekspertyzy

Inż. J. Jasiuk opracował 12 opinii o charakterze ekspertyz, dotyczących wartości zabytkowej obiektów techniki dla potrzeb ogniw Służby Ochrony Zabytków.

III.2.2. Opinie i konsultacje: liczbowo

Memoriały – 2; inne oceny – 2.

III. 3. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

Wyszczególnienie	Tytuł	Nakład (liczba egz.)	Koszt wydania	
			Całkowity	Dofinansowanie
Miesięcznik				
Dwumiesięcznik				
Kwartalnik				
Półrocznik				
Rocznik				
Monografie				
Serie wydawnicze	Seria „Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki”:			
	1) Anna Trojanowska, <i>Wiedza o grzybach leczniczych w polskiej literaturze naukowej XIX wieku</i> , T. XVIII, Warszawa 2008;	250		
	2) Roman Mierzecki, <i>Antoine Laurent de Lavoisier 1743 – 1794. (Antoni Wawrzyniec Lavoisier). Geniusz skojarzeń</i> , T. XIX, Warszawa 2008.	250		

	<p>Seria „Wybitni Polacy Ziemi Lidzkiej”:</p> <p>1) Irena Stasiewicz-Jasiukowa, <i>Stanisław Rojek (1908 – 1996)</i>, T. VII, Warszawa-Lida 2007 (ukazał się w 2008)</p> <p>2) Jarosław Kurkowski, <i>Bernard Syruć (Siruć) (1731–1784)</i>, T. VIII, Warszawa - Lida 2008.</p>			<p>Wydanie finansowane przez Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej</p>
Publikacje zwarte				
Materiały pokonf.				
Biuletyny inform.				
Ekspertyzy				
Sprawozdania				
Razem				

III. 4. AKTYWNOŚĆ MIĘDZYNARODOWA KOMITETU

III. 4. 1. Wybrane przykłady współpracy Komitetu z organizacjami międzynarodowymi w zakresie problemu lub uprawianej dyscypliny naukowej

- a. Komitet Historii Nauki i Techniki PAN pełni funkcję Komitetu Narodowego ds. Współpracy z Międzynarodową Unią Historii i Filozofii Nauki / Oddział Historii Nauki i Techniki (International Union of the History and Philosophy of Science /Division of History of Science and Technology (IUHPS/DHST).
- b. Komitet Historii Nauki i Techniki PAN jest członkiem Komitetu Narodowego ds. Współpracy z Międzynarodową Radą Nauki (ICSU – International Council for Scientific Unions).
- c. Komitet stale współpracuje z Towarzystwem Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej, działającym na Białorusi. Pokłosiem tej współpracy jest publikacja prac o charakterze popularno-naukowym (w języku polskim oraz białoruskim) związanych tematycznie z działalnością uczonych polskich na terenie Białorusi.
- d. Udział członków Komitetu w międzynarodowych organizacjach naukowych:
 - Międzynarodowy Komitet Muzeów Nauki i Techniki (inż. Jerzy Jasiuk);
 - Międzynarodowa Rada Muzeów (inż. J. Jasiuk);

- The Working Party on the History of Chemistry. European Association for Chemical and Molecular Sciences (doc. Halina Lichočka, prof. Roman Mierzecki);
- Academie Internationale d’Histoire de la Pharmacie (doc. H. Lichočka, członek rzeczywisty z wyboru);
- Nord-Rhein Westfälische Akademie der Wissenschaften (prof. Tadeusz Brzeziński, członek korespondent);
- Węgierskie Towarzystwo Historii Medycyny (prof. T. Brzeziński, członek honorowy);
- Bułgarskie Towarzystwo Historii Medycyny (prof. T. Brzeziński, członek honorowy);
- Polsko-Niemieckie Towarzystwo Historii Medycyny (prof. T. Brzeziński, członek honorowy);
- Société Internationale de la Medicine (prof. T. Brzeziński, członek, w przeszłości przez jedną kadencję wice-prezydent tego Towarzystwa);
- Amerykańskie Towarzystwo Fizyczne (prof. Wiesław Andrzej Kamiński), udział w pracach Komitetu Historii Fizyki w tym Towarzystwie oraz w wydziale Fizyki Jądrowej;
- Europejskie Towarzystwo Fizyczne (prof. W. A. Kamiński);
- International Autonomical Union, komisja nr 41, Historia Astronomii (doc. Jarosław Włodarczyk, członek);
- American Physical Society (prof. Andrzej Bielski);
- International Association of History of Geological Sciences /INAGEO/ (prof. Zbigniew Wójcik);
- European Society for the History of Science (prof. Alicja Zemanek);
- Society for the History of Natural History (prof. A. Zemanek);
- German Society for the History of Biology /DGGTB/ (prof. A. Zemanek);
- American Mathematical Society /AMS/ (prof. Roman Duda);
- European Society of the History of Science /ESHS/ (prof. R. Duda);
- IUHPS/DHST (prof. R. Duda, przedstawiciel Polski przy tej organizacji);
- Stała współpraca w charakterze recenzenta z redakcjami zagranicznych czasopism: «Mathematical Review», «Zentralblatt für Mathematik» (prof. R. Duda);
- Asociacion de Coheophrenologia Europea (prof. Jerzy Pawłowski);
- Towarzystwo Zoologów Zachodniej Ukrainy we Lwowie (prof. J. Pawłowski);
- Société Internationale d’ Histoire Comparée du Théâtre, de l’Opéra et du Ballet – Paryż. Towarzystwo afiliowane przy Université de Paris IV

- Sorbonne i Centre National de la Recherche Scientifique (prof. dr hab. Irena Kadulska, Sekretarz Oddziału Polskiego);
- e. Udział członków Komisji w międzynarodowych organizacjach naukowych:
 - Polsko-Niemieckie Towarzystwo Historii Medycyny (dr hab. Bożena Płonka-Syroka, wiceprzewodniczący, członek Komisji Historii Nauk Medycznych);
 - Zentrum für Historische Forschung-Berlin (dr Magdalena Sacha, współpraca, reprezentuje Komisję Historii Nauk Społecznych);
 - Société Internationale d' Histoire Comparée du Théâtre, de l'Opéra et du Ballet – Paryż (oprócz prof. I. Kadulskiej, Komisję Historii Nauk Społecznych reprezentują również: dr Anna Reglinska-Jemioł i dr Piotr Kąkol)

III. 5. AKTYWNOŚĆ KRAJOWA KOMITETU

- a. Komitet Historii Nauki i Techniki PAN utrzymuje stałe kontakty z regionalnymi ośrodkami muzealnymi i skansenami w całej Polsce, co przynosi wymierne efekty znacznie ułatwiając przygotowywanie wspólnych programów sesji i konferencji naukowych. Coroczne sesje wyjazdowe Komitetu mają wielkie znaczenie poznawcze, a równocześnie są ważne dla naukowych środowisk lokalnych. Sesje wyjazdowe Komitetu stanowią ponadto interdyscyplinarne forum dla merytorycznych dyskusji na temat kierunków badawczych, realizowanych w regionalnych ośrodkach naukowych.
- b. Szczególnie aktywną współpracę z muzeami rozwija Komisja Historii Techniki, w skład której wchodzi wielu wybitnych muzealników. Członkowie Komisji kierują muzeami w całej Polsce i w swojej działalności szeroko uwzględniają problemy historii techniki:
 - Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce (A. Jodłowski)
 - Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku (J. Litwin)
 - Muzeum Techniki w Warszawie (J. Jasiuk)
 - Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju (M. Szymczyk)
- c. Współpraca z towarzystwami naukowymi:

Z Komitetem współpracuje Sekcja Historyczna Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego. Stale z Sekcją Historyczną Polskiego Towarzystwa Botanicznego współpracuje Komisja Historii Nauk Przyrodniczych.
- d. Wielu członków Komitetu aktywnie uczestniczy w pracach Komisji Historii Nauki PAU.

- e. Niemal wszyscy członkowie Komitetu są równocześnie członkami rad naukowych instytucji związanych z historią nauki i techniki (wyższe uczelnie, muzea, archiwa itp.).
- f. Komisje Komitetu uczestniczą w działaniach różnych organizacji środowiskowych i samorządów terytorialnych.

III. 6. PROWADZENIE STRONY INTERNETOWEJ KOMITETU (ZAKRES INFORMACJI, CZĘSTOTLIWOŚĆ AKTUALIZACJI, JĘZYK, DOMENA)

Komitet Historii Nauki i Techniki PAN posiada stronę internetową pod adresem: <http://khnit.pan.pl>. W menu strony znajdują się następujące hasła: *Prezydium; Członkowie; Komisje; Zakres działania; Regulamin; Wydawnictwa; Kontakt*. Informacje podane są oddzielnie w języku polskim i angielskim. Strona jest aktualizowana w miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz w roku.

Opracowali: *Tadeusz M. Nowak, Marcin Dolecki*
Komitet Historii Nauki i Techniki PAN

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BADAWCZEJ INSTYTUTU HISTORII NAUKI PAN W ROKU 2008

Profil

Instytut Historii Nauki PAN jest jedyną placówką w Polsce zajmującą się studiami nad dziejami nauki. Badania prowadzone w Instytucie obejmują historię poszczególnych dyscyplin i organizacji naukowych, biografie uczonych, społeczną recepcję myśli naukowej w perspektywie dziejowej, historię techniki i wynalazków, historię szkolnictwa wyższego i edukacji, dzieje odkryć naukowych, a także – w mniejszym stopniu – teorię i filozofię nauki w aspekcie historycznym

Zakres chronologiczny badań obejmuje okres od starożytności greckiej (czasy presokratejskie, Platon), poprzez dzieje średniowiecza (średniowieczne kronikarstwo uniwersalne; Marcin Polak), dzieje nauk matematycznych, astronomię antyczną, średniowieczną i nowożytną (Ptolemeusz, Heweliusz, Kepler), badania kopernikańskie (twórczość Kopernika i jej recepcja), rozwój myśli naukowej i jej oddziaływanie w XVII stuleciu (środowiska dworskie), po problematykę XVIII stulecia (krąg Komisji Edukacji Narodowej i jej szkół; miejsce badań genealogiczno-heraldycznych w kulturze umysłowej Oświecenia), dzieje uniwersytetów.